

Tanja Mäkelä

Vapaus tehdä mitä huvittaa?

Omarahoitteen elokuvanteon sisällölliset haasteet ja hyödyt

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Elokuva ja televisio

Opinnäytetyö

18.12.2015

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Tanja Mäkelä Vapaus tehdä mitä huvittaa? – Omarahoitteisen elokuvanteon sisällölliset haasteet ja hyödyt 30 sivua 18.12.2015
Tutkinto	Medianomi
Koulutusohjelma	Elokuva ja televisio
Suuntautumisvaihtoehto	Tuotanto
Ohjaaja	Lehtori Annakaisa Sukura
<p>Tässä tutkimuksessa käydään läpi, kuinka omarahoitteisuus elokuvanteossa vaikuttaa niin tekoprosessiin kuin myös itse valmiiseen elokuvaan. Aihetta käsitellään lähinnä kolmen omarahoitteisen elokuvatuotannon ja niiden tekijöiden kautta. Yhden tuotannossa tekijä on itse ollut mukana.</p> <p>Työssä läpikäytäviä aihealueita ovat esimerkiksi improvisaation käyttäminen, tuotantoon vaikuttavat muuttuvat tekijät, mahdollisten sponsoreiden ja tuotesijoittelun käyttäminen ja se, millä tavoin ulkopuolisen rahoittajan puuttuminen saattaa vaikuttaa lopputulokseen. Työssä luodaan katsaus myös omarahoitteisen elokuvan tulevaisuuden näkymiin ja pohditaan, kuinka nämä ”indie-elokuvat” saataisiin laajemman yleisön nähtäville.</p> <p>Tutkimuksen lähteenä on käytetty usean omarahoitteisen elokuvan tekijöiden haastatteluja, joista hankittua tietoa on analysoitu teemoittain lähdekirjallisuutta, artikkeleita ja omakohtaisia kokemuksia vasten.</p> <p>Johtopäätöksenä todetaan muun muassa, että vaikka omarahoitteisessa elokuvanteossa on haasteensa ja heikkoutensa, voivat heittäytyminen ja kontrollista irti päästäminen kuitenkin toisaalta olla avain luovuuden löytymiselle, mikä taas on taiteen tekemisen tärkeimpiä työkaluja .</p>	
Avainsanat	elokuva, omarahoitteinen, indie, autenttisuus, improvisaatio

Author(s) Title Number of Pages Date	Tanja Mäkelä Freedom to Do Whatever You Want? - Content Related Challenges and Benefits of Making an Independent Film 30 pages 12 Dec 2015
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Film and Television
Specialisation option	Production Management
Instructor(s)	Senior Lecturer Annakaisa Sukura
<p>This study introduces some characteristics of indie film making through three indie film productions and their makers.</p> <p>The study focuses on, for example, improvisation, unforeseen factors, sponsors and product placement as well as the possible effects of the absence of a third-party financier. The report also discusses the future of indie film making and the challenges of getting films distributed to a wider audience.</p> <p>The foundation of the study is the knowledge collected from several interviews with indie film makers, which is analysed in reference to literature, articles and the author's experiences gained from working in an independent film production.</p> <p>One of the conclusions is that although independent filmmaking has its challenges and weaknesses, trying out something new and letting go can be the key in finding creativity, which is one of the most important tools in creating art.</p>	
Keywords	film, independent, indie, authenticity, improvisation

Sisällys

1	Johdanto	1
2	<i>Ei laskelmoinnille! Ei kaupallisuudelle!</i> – Omarahoitteinen elokuva	3
2.1	Indie-elokuvan määritelmä	3
2.2	Miksi omarahoitteinen elokuva?	5
3	”Inside-juttu”?	10
4	Improvisaatio – avoimen käsikirjoituksen arvoitus	12
4.1	Eksytääkö sivupoluille?	12
4.2	Leigh’n metodi	14
5	Muuttuvat tekijät	16
6	Sponsoreista ja tuotesijoittelusta	18
7	<i>Kuinkas sitten kävikään?</i>	20
7.1	Käsikirjoituksesta valkokankaalle	20
7.2	Otetaanko uusiksi?	23
8	Miltä näyttää indie-elokuvan tulevaisuus?	25
8.1	Joukkorahoitusta ja internetlevitystä	25
8.2	<i>HitRECORD</i>	26
9	Yhteenveto	28
	Lähteet	31

1 Johdanto

Tarkastelen opinnäytetyössäni suomalaisia ammattimaisesti toteutettuja omarahoitteisia elokuvia ja tarkemmin ottaen sitä, kuinka omarahoitteisuus elokuvanteossa vaikuttaa tekoprosessiin ja ennen kaikkea elokuvan taiteelliseen sisältöön. Paneudun työssäni aiheen tiimoilta kolmeen omarahoitteiseen elokuvatuotantoon: *Miesten välisiä keskusteluja* (Suomi 2013), *Anselmi nuori ihmissusi* (Suomi 2014) sekä *Goodbye July* (Suomi 2015) (työnimeltään *2 Days 3 Nights*), jonka tuotannossa olin itse harjoittelijana mukana opintojeni alkupuolella kuvaussihteerinä ja leikkausassistenttina.

Haastattelin työtäni varten kunkin elokuvan tekijöitä: elokuvaohjaaja Jarmo Lampelaa, elokuvatuottaja Mikko Soukkalaa ja käsikirjoittaja-ohjaaja Matti Pekkasta sekä käsikirjoittaja-ohjaaja-tuottaja Jussi Kärnä. Haastatteluja puretaan teemoittain luvuissa 2-8. Opinnäytetyössäni tutkin, millaisia ominaispiirteitä omarahoitteisilla ns. indie-elokuvilla on ja miten nuo piirteet elokuvaan vaikuttavat.

Luon alla lyhyen katsauksen opinnäytetyössäni käsiteltäviin kolmeen elokuvaan ja niiden tekijöihin. Päädyin ottamaan opinnäytetyöhöni mukaan keskenään tyyliään melko erilaisia elokuvia sekä elokuvantekijöitä, jotta saisin tuotua esille mahdollisimman laajan kuvan tutkimukseni aiheesta.

Jarmo Lampela, nykyinen YLE:n Draamatuotannon päällikkö, toimi kevääseen 2015 asti Aalto-yliopistolla elokuvauksen professorina sekä elokuva- ja lavastustaiteen laitoksen johtajana. Lampela on ohjannut useita tv-sarjoja ja elokuvia sekä teatterituotantoja ja toiminut myös käsikirjoittajan, dramaturgin ja tuottajan rooleissa vuodesta 1992 lähtien. Hän on ohjannut muun muassa elokuvat *Joki* (Suomi 2001) ja *Sairaan kaunis maailma* (Suomi 1997) ja tv-sarjat *Tehdas* (Suomi 2012) ja *Jumalan kaikki oikut* (Suomi 2006). (Nurmio 2015.) Vuonna 2013 ensi-iltansa saanut *Miesten välisiä keskusteluja* on Jarmo Lampelan ohjaama ja käsikirjoittama draamallinen komedia. Elokuvan tuotantoyhtiönä toimi *Vegetarian Films*, joka on 30 elokuvantekijän osuuskuntapohjainen tuotantoyhteisö. (*Vegetarian Films*). Yhteisön internetsivuilla kuvataan sen toimintaa muun muassa seuraavasti:

Me päätämme mitä teemme ja etsimme tavan jolla toteutamme ideamme ja haaveemme. Etsimme uusia tapoja rahoittaa ja tuottaa elokuvia, toimimme

ensemblena kaikissa tuotannon vaiheissa tarinan kehittamisestä levitykseen. (Vegetarian Films, a.)

Itse elokuvaa kuvataan sivustolla seuraavasti:

Miesten välisiä keskusteluja kuvaa taiteentekemisen haasteita, ihmisten välisiä kohtaamisia ja ystävyyttä. Elokuva kurvaa jalkapallokentän, kapakan ja kirjailijakammion kautta vieraisiin maailmoihin, jotka kuitenkin ovat yksi ja yhteinen. Huumorilla varustettuna elokuva uskaltautuu elämän suurten kysymysten, syyllisyyden ja sovituksen, äärelle. Miesten välisiä keskusteluja, joista naisenkin on parasta ottaa selvää – ymmärtääkseen. (Vegetarian Films, b.)

Mikko Soukkala ja Matti Pekkanen ovat molemmat opiskelleet Virroilla silloisessa Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa, nykyisessä Tampereen ammattikorkeakoulun sivutoimipisteessä elokuva-alaa. (Antila 2014.) Heillä on oma tuotantoyhtiö Bottomland Productions, joka ilmoittaa kotisivuillaan tekevänsä lyhytelokuvia, mainoselokuvia, musiikkielokuvia, yrityselokuvia sekä dokumenttielokuvia. Yhtiö on tuottanut esimerkiksi *Kolmas nainen* –yhtyeen musiikkivideoita (Elonet). *Anselmi nuori ihmissusi* on Mikko Soukkalan tuottama ja Matti Pekkanen ohjaama, käsikirjoittama, kuvaama sekä leikkaama fantasia/mysteridraama. (IMDb; a.)

Anselmi, nuori ihmissusi on elokuva lapsuuden loppumisesta. Ja pedosta, joka asuu ihmisen ihon sisällä odottaen tilaisuutta murskata inhimillisyyden ohut pinta: raadella vihollinen, turvata oma geeniperimänsä jatkuminen ja nousta lauman johtoon.

Vaistot ohjaavat nuorta Anselmia tekemään pesäeroa lapsuudenkotiin, kasvukivut repivät muuttuvaa ruumista, hallitsematon lisääntymisvietti räjähtelee käsille ja vanhemmat putoavat jalustalta tavallisiksi ihmisiksi heikkouksineen. Nuoruushan on ihmisen parasta aikaa? (Pekkanen.)

Jussi Kärnä on Tampereen ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelmasta vuonna 2009 valmistunut medianomi (Melakoski 2009). Hän on työskennellyt muun muassa leikkaajana esimerkiksi tv-sarjoissa *Posse* (Suomi 2014), *Rakkauden FAQ* (Suomi 2014), *Hyvät ja huonot uutiset* (Suomi 2012) sekä *Yle Leaks* (Suomi 2011). (IMDb; b.) *Goodbye July* on Jussi Kärnän ohjaama, käsikirjoittama ja tuottama 30-minuuttinen draamaelokuva, joka valmistui vuonna 2015. Elokuvan on tuottanut Kärnän tuotantoyhtiö *Heaphill Films*. (Kärnä, sähköpostikeskustelu 2015.)

Hotellissa työskentelevä Anna tapaa sitoutumiskammoisen Jacquesin, matkusteleavan valokuvaajan. Samaan aikaan Lauri, Annan entinen poikaystävä, yrittää epätoivoisesti päästä eroon menetetyn rakkauden muistosta. Uuteen suhteeseen heittäytyminen on aivan yhtä vaikeaa kuin vanhasta irti päästäminen. (Kärnä, sähköpostikeskustelu 2015.)

2 *Ei laskelmoinnille! Ei kaupallisuudelle!* – Omarahoitteinen elokuva

2.1 Indie-elokuvan määritelmä

Kun ei ole osa jättimäistä mediayhtiötä, voi tehdä mitä huvittaa. Osalle itsenäisistä elokuvantekijöistä se tarkoittaa otsa hiessä rakennettuja taideteoksia, toisille nopeasti hutaistuja hassutteluja ja kolmansille suurtuotantojen matkimista pikkurahalla. (Sulopuisto 2014, 25.)

Jussi Kärnästä Sulopuiston jaottelu on osuva. Hän itse laittaisi oman elokuvan hyllyyn ”otsa hiessä rakennettu taideteos, joka matkii pikkurahalla ison budjetin leffaa” (Kärnä, sähköpostikeskustelu 2014). Omarahoitteisen elokuvan tarkempi määrittely on kuitenkin haastavaa, eikä selkeää linjavetoa tunnu olevan. Kärnä kokee, että elokuvan voisi määritellä indie-elokuvaksi, jos ainakin liikkeelle lähdetään omalla rahalla. Hänen mukaansa omarahoitteiseen elokuvantekoon kuuluu myös olennaisesti intentio tehdä riippumatta siitä, saavutetaanko elokuvalla rahallista hyötyä tai kärsitäänkö jopa rahallisia tappioita. (Kärnä, sähköpostikeskustelu 2015.)

Osallistuin Tampereella 11.12.2014 järjestettyyn keskustelutilaisuuteen *Miten teen indie-elokuvan? – elokuvien tekeminen ja tuottaminen perinteisten rahoitusrakenteiden ulkopuolella*, joka käsitteli nimensä mukaisesti juurikin omarahoitteisten elokuvien tekoa. Keskusteluun osallistui joukko indie-elokuvan tekijöitä, muiden muassa *Anselmi nuori ihmissusi* elokuvan tekijät Soukkala ja Pekkanen. Paikalla oli myös *Kohta 18* -elokuvan (Suomi 2012) ohjaaja, käsikirjoittaja ja tuottaja Maarit Lalli sekä Jani Pösö, joka on käsikirjoittanut ja tuottanut lyhytelokuvia sekä muun muassa kokoillanelokuvan *3 Simoa* (Suomi 2012).

Tilaisuuden esitteessä on nostettu esiin illan aikana läpi käytäviä kysymyksiä, ja ensimmäisenä niistä on: *Miten voin tehdä elokuvan ilman Yleisradion ja Suomen elokuväsäätiön rahaa – vai voinko?* Mutta vaikka kaikkien keskustelussa mukana olleiden elokuvatuotantojen kohdalla puhuttiin nimenomaan ”indie-tuotannoista”, olivat keskustelunalaiset elokuvat *Anselmi nuori ihmissusi* -elokuvaa lukuun ottamatta saaneet enemmän tai vähemmän tukea jossain tuotannon vaiheessa Elokuvasäätiöltä (Suomen elokuväsäätiö a ja b).

Haastatellessani keskustelutilaisuuden jälkeen elokuvantekijöitä Pekkasta ja Soukkalaa ”juutuimme” pitkäksi toviksi pohtimaan omaraahoitteisen elokuvan määritelmää. Heidän yhteinen lopputulemansa oli, että omaraahoitteisesta elokuvasta voisi Suomessa puhua silloin, kun elokuva ei ole saanut tukea Suomen elokuväsäätiöltä. Heistä termi omaraahoitteinen elokuva tuntui kuitenkin elokuvaa ja sen tekijöitä kahlitsevalta ja luo tietynlaisia mielikuvia tai ennakkokäsityksiä. Pekkasen mukaan koko määrittely tuntuu melko turhalta. (Soukkala, haastattelu 2014; Pekkanen, haastattelu 2014.)

Mutta ehkä ero valtavirtaelokuvaan tulee myöskin siinä, että..., tää olisi voinut olla myös ehkä valtavirtaelokuva, jos meillä olisi ollut markkinointiin eri lailla rahaa. Tää olisi voinut mennä suurellekin yleisölle periaatteessa, tai en näe mitään syytä miksei olisi voinut mennä. Mutta tavallaan se, että meillä ei ollut tunnettuja näyttelijöitä tässä, paitsi Ron Jeremy, niin ja sellainen... Sanotaan riippumaton elokuvan tekeminen, että varmaan sitä kautta jos meillä olisi ollut niminäyttelijöitä tai joku levittäjä olisi potkinut sitä johonkin kaupallisempaan suuntaan, niin sitten meillä olisi isompia katsojaryhmiä, mut tavallaan se ei ole välttämättä etu elokuvalle kuitenkaan. (Soukkala, haastattelu 2014.)

Vaikka työni keskittyikin suomalaisiin omaraahoitteisiin elokuvatuotantoihin, tuntuu oleelliselta luoda pieni katsaus myös siihen, millaisina muualla maailmassa independent-tuotannot nähdään. Esimerkkeiksi poimin näyttelijä Tilda Swintonin, ohjaaja ja tuottaja Michael Winterbottomin, ohjaaja ja käsikirjoittaja Paul Andrew Williamsin sekä kulttimaineen saavuttaneen ohjaaja-käsikirjoittaja-tuottaja Quentin Tarantinon näkemyksiä aiheeseen liittyen:

Riippumaton [elokuva] tarkoittaa vapautta sanoa, mitä haluaa. Sen tekeminen ei välttämättä ole helppoa, eikä kukaan välttämättä anna rahaa elokuvan toteuttamiseen. Tekeminen saattaa olla hyvinkin epämukavaa ja edessä on mahdollisesti jokapäiväinen kaaos, toisaalta se tarkoittaa myös sitä, ettei kukaan ole hengittämässä niskan... (Tilda Swinton, Vinen, 2008, mukaan.)

Haluan vain yksinkertaisesti tehdä niitä elokuvia joita haluan tehdä. Se on mielestäni paras määritelmä omaraahoitteiselle elokuvalle; ihmiset tekemässä sellaisia elokuvia joita haluavat tehdä sen sijaan että työskentelisivät suurille elokuvastudioille, ja tekisivät elokuvia sille. (Michael Winterbottom Vinen, 2008 mukaan.)

Indie tarkoittaa, että käytössä ei ole kovin paljon rahaa elokuvan tekemiseen. *London to Brighton* [Iso-Britannia 2006] maksoi 85 000 puntaa ja se kuvattiin kolmessa viikossa... Tekeminen on paljon vapaampaa ja tähtinäyttelijöitä on vähemmän. Siinä on kyse itse elokuvasta. Nähtyäni *Reservoir Dogs* –elokuvan [Yhdysvallat 1992] ajattelin: vau, joku joka ei ole koskaan ennen ohjannut elokuvaa. Se oli särmikäs, siinä oli asioita joita suuri elokuvastudio ei uskaltaisi elokuvaan laittaa. (Paul Andrew Williams, Vinen 2008, mukaan.)

Blood Simple vaikutti minuun ennen kuin olin edes tehnyt yhtään elokuvaa. Independent-elokuvien joukossa on usein elokuvia, jotka inspiroivat elokuvantekijöitä, sitä haluaa tehdä jotain samankaltaista. Tämä oli tarkoitukseni

Reservoir Dogsin kanssa. Halusin sen menestyvän yhtä hyvin kuin *Blood Simple*. (Quentin Tarantino, Vinen, 2008, mukaan.)

Erityisesti Yhdysvalloissa suuret elokuvastudiot, joista käytetään nimitystä *studio system*, eivät ole pelkkiä tuotantoyhtiöitä, vaan kyseisen ”systeemin” alla hoidetaan niin levitys kuin kaikki muukin. Esimerkiksi studiojätti *Paramount Pictures* koostuu lähes kymmenestä erillisestä osastosta: digitaalisen sisällöntuotannon osasto, kotiviihdeosasto, kansainvälisen levityksen ja markkinoinnin osasto, lisensointi ja oheistuoteosasto, studio-osasto, johon kuuluu studioiden lisäksi muun muassa jälkituotantoyksiköitä, televisiolevitysosasto, tv-elokuvaosasto sekä teemapuisto ja lomakohdeosasto (Paramount Pictures 2015).

Kuvio 1. Quentin Tarantinon ohjaaman ja käsikirjoittaman *Reservoir Dogs* -elokuvan juliste

2.2 Miksi omarahoitteinen elokuva?

”Riippumattomat [elokuvantekijät] voivat ottaa riskejä, joita suuret elokuvastudiot eivät koskaan ottaisi” (Goodell 1998, 77). Tämä lause pitää varmasti paikkansa. Ainakin itselleni sana omarahoitteisuus tuo helposti ensin mieleen vapauden; ei tarvitse (eikä

pidäkään?) miettiä elokuvan myyvyyttä, vaan ”tehdään mitä halutaan”. Tämäkö vetää eniten puoleensa omarahoitteen elokuvan teossa?

Soukkalan ja Pekkasen alkutilanteena oli tehdä pitkä elokuva, jotta opittaisiin tekemään elokuvia. Koko idea lähti alun perin hauskimmasta mahdollisesta elokuvan nimestä ja Anselmi-hahmosta, jonka alkuperäinen versio syntyi jo 1990-luvulla. Hahmo on kuitenkin muuttunut tekijöiden mukaan paljon alkuperäisversiosta, joka sai ”ihmissuteuspuremansa” päästäiseltä, ajeli tiehöylällä ihmisten ylitse ja jolta tuli *Samarin*-vaahtoa suusta. *Anselmille* ei saatu rahoitusta ”suuremmilta tahoilta”, mutta mukaan lähti kuitenkin Pohjanmaan kulttuurirahasto, jolta *Anselmi* sai hieman tukea kahteen otteeseen. Sponsorointia tarjosi lisäksi esimerkiksi Alavuden kaupunki, jossa elokuva on suurimmilta osin kuvattu. Soukkala ja Pekkanen ovat myös itse sieltä alun perin kotoisin. (Soukkala, keskustelu 2014.)

Soukkala ja Pekkanen kokevat kuitenkin mahdollisesti hyväksi sen, että ensimmäistä elokuvaa tehtäessä ulkopuolisia kaitsijoita ei ole, jolloin saa toteuttaa elokuvaprojektin ilman rajoitteita ja tehdä virheet, joista oppii. Soukkala kuitenkin jatkaa, ettei pidä toisaalta sitäkään huonona, että on jokin ylempi taho, auktoriteetti, ”potkimassa perseelle”, jotta esimerkiksi deadlinet pysyvät. (Soukkala, haastattelu 2014; Pekkanen, haastattelu 2014.)

Luovuuttahan se lisää vaan, että sä keksit, miten kaikki vie sitä eteenpäin, pienetkin asiat tuntuu ihan sairaan hyviltä siinä vaiheessa kun sulla ei sitä rahaa ole. Että mikä vaan vie tuotantoa eteenpäin, ja kun sä löydät yhdenkin ihmisen, joka siihen uskoo, tai yksikin ihminen, joka lähtee talkoilla tekemään jotain lavasteita, tai antaa sulle jotain 200 vuotta vanhoja hirssiä, että onko teillä käyttöä, et rakentakaa sauna niistä teidän leffa. Sit sitä oikeesti tulee sellainen fiilis, että ”Hei kiitti!”, ja sitten se tulee rakentamaan sitä saunaa. Mä uskon taas, että tällä tuotantomallilla meillä on ollut paljon... Todella lämmin tunnelma siellä, että kaikki on olleet tekemässä sitä sen saman päämäärän takia, et saadaan leffa valmiiksi ja saadaan se kuvattua. Niitä on aina ollu lyhyitä päämääriä, tietysti, että saadaan tää kuvausviikko tehtyä ja näin pois päin, mutta siellä ei ole tarvinnut tosiaan kelloa naputella, et ”tuottaja, nyt menee ylityötunneille, että täytyy maksaa ylityökorvaukset”, kun ei kukaan sitä korvausta muutenkaan saa. Tai että nyt on 25 tunnin kuvauspäivä ja kaikki vaan jaksaa porskuttaa, et ”todella hyvät ruoat ja mahtavaa että on kahvia”.

Porukka jaksaa iloita sitten eri asioista siellä, että tavallaan, sitten kun siinä vaiheessa tuottajana tietyllä tavalla hyväksyi sen, että ei tähän nyt rahoitusta tule, sitä oli paljon helpompi lähteä tavallaan tekemään sitten kun sen oli hyväksynyt, että koitetaan nyt saada mahdollisimman pienillä kuluilla tää tehtyä. Musta tuntuu, että se näkyy myös elokuvan lopputuloksessa, että kaikki on olleet tekemässä ihan täydestä sydäimestään sitä leffaa, että... ihan omasta tahdostaan. Ketään ei pakotettu tekemään. (Soukkala, keskustelu 2014)

Jussi Kärnän elokuva *Goodbye July* on kokonaan omarahoitteinen, eikä Kärnä edes hakenut elokuvalla ulkopuolista rahoitusta. Hän halusi tehdä elokuvan pikaisella aikataululla ja koki, että rahoituksenhaku olisi pitkittänyt prosessia liikaa. Ja koska todennäköisesti rahoituksen saaminen olisi edellyttänyt jonkinlaista etukäteisnäyttöä kuten lyhytelokuvia tai vastaavaa, tuntui Kärnästä yksinkertaisesti liian raskaalta edes lähteä hakemaan rahoitusta. Kuitenkin isoin tarve omarahoitteisen elokuvan tekoon oli juurikin halu saada kokeilla itse ilman rahoittajien puuttumista tekoprosessiin. Häntä kiinnosti, minkälaisia sisällöllisiä, ilmaisullisia ja taiteellisia ratkaisuja voi tehdä, kun on täysin riippumaton. Hänestä oli myös ”siistiä tavallaan, että kaikki oli mahdollista omassa päässä, tosin budjetti rajoitti”. (Kärnä, haastattelu 2014.)

Kärnä kiinnosti myös tutkia, kuinka omarahoitteisen elokuvan voisi saada tuottamaan, ja tämä oli yksi syy elokuvan tekoon. Kuitenkin Kärnä myöntää, että ulkopuolisen rahoituksen hylkäämiseen liittyi myös pelkoa siitä, että hänen ideansa saatettaisiin haukkua huonoksi. (Kärnä, haastattelu 2014.)

Omarahoitteisuuden hyvänä puolena Kärnä näkee muun muassa sen, että uudenlaiset tyylit, tavat ja aiheet voivat päästä pintaan. Kärnä kokee myös, että elokuvan riippumattomuus vaikutti työryhmään: ”Ihmiset olivat innoissaan mukana indie-tuotannossa, hyvä ilmapiiri vaikutti sitä kautta elokuvan onnistumiseen ainakin kuvauksissa” (Kärnä, haastattelu 2014.)

Mä luulen että ne, jotka tekevät omarahoitteista leffaa, niin se ydinkysymys on nimenomaan ensinnäkin tutkia itseänsä tekijänä, tutkia minkälaista sisältöä voisi tuoda, ja siinä on myöskin jollain tavalla se suoruus ja mutkattomuus ja ilmaisullinen rohkeus, niin ne ovat semmoisia mitkä ovat mahdollisia tämmöisessä riippumattomassa tuotannossa sisällöllisesti. Ja ehkä semmoinen tekijyys tietyllä tavalla. (Kärnä, haastattelu 2014.)

Kuvio 2. Jussi Kärnä Pasilan betonilähiössä elokuvansa kuvauksissa (vas.) kuvaaja Toni Tuomisen (ylhällä oik.) pystyttäessä kameraa kamera-assistentti Valteri Pyyhtiän kanssa.

Jarmo Lampela kokee ajan olevan kaikkein oleellisin resurssi elokuvanteossa, ja tämä havainto innosti hänet myös omarahoitteiseen elokuvantekoon; havainto juontaa juurensa Lampelan ohjaamaan *Parittomat*-elokuvatuotantoon (Suomi 2015). Vasta hiljattain valmistunut, mutta ennen *Miesten välisiä keskusteluja* -elokuvaa kuvattu *Parittomat* on toteutettu AVEKin vieterituella. Lampelalla oli kyseisessä tuotannossa käytössään vain pienet resurssit niin työryhmän koon kuin kaluston määränkin suhteen. Kuitenkin hän havaitsi, että esimerkiksi suurenkin valaisun saa aikaiseksi pienen ryhmän turvin, jos aikaa vain on riittävästi. Lampela päättikin pian ehdottaa silloiselle työryhmälle uutta elokuvaprojektia ilman julkista rahoitusta, mutta tuottaja Ilkka Mertsola torjui aluksi idean kokonaan. Keskustelu aiheesta kuitenkin jatkui, ja loppujen lopuksi tuottaja Mertsolakin myöntyi idealle. (Lampela, haastattelu 2014; IMDb; c.)

Lokakuussa 2009 tavattiin ja kysymys oli, että voisiko maaliskuussa 2010 aloittaa kuvaukset, eli puolen vuoden päästä. Ilkka [Mertsola] sanoi, ettei voida koska ei saada rahoitusta, mutta sitten hän jatkoi keskustelua että jos emme edes hae

rahoitusta, niin mitä se tarkoittaa. Se oli ensin semmoinen nopea ajatusleikki ja sitten oikeastaan kahden tunnin päästä se oli jo päätetty, että maaliskuussa 2010 aloitetaan kuvaukset tietämättä vielä yhtään, mitä tehdään. Ja toki se vaikutti tosi nopeasti siihen, että... Varsinkin Kukkonen Juhan kanssa me keskusteltiin tosi paljon siitä, että miksi me ylipäätänsä tehdään mitään, ja siitä lähti se idea siihen, että se mitä me nyt tehdään ja mihin me ei haeta rahoitusta niin että pitää käsitellä sitä... syitä tehdä taidetta jollain tavalla.

Ja sitten kun sitä rupesi miettimään, että miten se tuotanto voi mennä jos ei ole rahaa; tarvitaan toki kalusto ja kun oli toimittu jo osuuskunnassa niin päätettiin, että tuotetaan se sillä osuuskunnalla, että me voidaan tarjota osuuskunnan kautta vaikka koulutuspalveluja erilaisille toimijoille ja kerätä se raha kalustoon sitä kautta. Aika nopeasti me saatiin tehtyä sitten sen verran koulutuskeikkaa että me kerättiin 20 000 euroa rahaa ja ostettiin kaksi 7D-kalustoa [kamerakalusto], äänityskalustoa, käsivararigejä [kamerakahva, joka helpottaa kameran operointia], monitoreja. Et sit meillä oli jo joulukuussa 2009 se kalusto valmiina. (Lampela, haastattelu 2014.)

Lampela kokee omarahoitteisuuden vapauttavan myös enemmän luovuutta elokuvantekoon kuvausvaiheessa:

Kun rahoitus tulee, niin on tavallaan se sementoitu tuotanto, et ”näin me se tehdään” ja pahimmillaan luovuus voi olla tosi pientä siellä kuvauksissa aikatauluissa puristuksissa. Että vain suoritetaan se, mikä on suunniteltu kysymättä itseltä, että tarvitaanko me oikeasti tätä kohtausta tai onko tämä tän henkilön kohtaus. Se [omarahoitteinen tuotanto] osallistaa koko työryhmää siihen sisällöstä keskustelemiseen. (Lampela, haastattelu 2014.)

Kuvio 3. Juha Kukkonen päähenkilö Kari Mairisaaren roolissa elokuvassa Miesten välisiä keskusteluja

3 ”Inside-juttu”?

Kun töitä tehdään tiiviissä porukassa, jossa ihmiset ovat melko samanhenkisiä keskenään eikä ulkopuolista tarkkailijaa ole valvomassa työn jälkeä, voi lopputulos avautua huonosti katsojalle. Toisaalta on tärkeää, että yhteishenki toimii. Tiivis yhteishenki voi antaa elokuvalla erittäin paljon, mutta voiko se viedä siltä myös jotain pois?

Kärnä uskoo, että elokuvan muodostuminen niin sanotuksi ”inside-jutuksi”, vain sisäpiirille, tekijäjoukolle, aukenevaksi jutuksi on yleisesti ottaen suurena vaarana riippumattomissa tuotannoissa. Vaikka Kärnäällä ei ollut rahoittajan valvovaa silmää tarkkailemassa prosessia, hän pyysi itse käsikirjoitusvaiheessa moneltakin taholta ulkopuolista näkökulmaa ja koki tämän erittäin hyödylliseksi. Hän käytti jossain vaiheessa apunaan myös ammattikäsikirjoittajan konsultointia. Kuvasvaiheessa elokuva eli Kärnäen mukaan jo ”omaa elämäänsä”, jolloin hän ei kaivannut ulkopuolista näkökulmaa tekemiseen. Kuitenkin taas leikkausvaiheessa ulkopuolisen näkökanta on Kärnästä oleellinen, ja *Goodbye July* -elokuvalla järjestettiin joitakin testikatseluita. Testiyleisönä oli ammattikentällä työskenteleviä Kärnäen tuttavuuksia. (Kärnä, haastattelu 2014; Kärnä, sähköpostikeskustelu 2015.)

Soukkalan ja Pekkasen *Anselmi*-käsikirjoitus ”pyöri” joillakin näyttelijöillä ja myös muutamilla tutuilla tuotantoyhtiöillä. (Pekkanen, haastattelu 2014.)

Mun mielestä sitten kun se käsikirjoitus on omasta mielestä valmis, niin se kannattaa antaa luettavaksi joillekin ihan oikeasti asiasta tietäville ihmisille, jotka sanoo sitten, että... – ne sanoo aina, että tää on paska. Ja sitten tekee siitä vaan paremman. (Pekkanen, keskustelu 2014.)

Niin, kuuntelee palautetta ja kertoo ideoistaan eteenpäin, niin ne voi silloin saada jotain vastakaikua ja voi muuttua paremmiksi. Niin kun nimenomaan kässään pois itseltään antaminen, sehän on niin kuin sun oma lapses jota et haluaisi pois antaa, mutta jossain vaiheessa se on pakko antaa pois, niin silloin voi saada myös palautetta. (Soukkala, keskustelu 2014.)

Lisäksi he antoivat editointivaiheessa muutaman leikkausversion ulkopuolisille leikkaajille, jotka saivat tehdä materiaalille mitä halusivat, ja palauttivat sitten omat versionsa leikkaaja Pekkaselle. Pekkanen ja Soukkala kokivat kyseisen metodin hyödylliseksi: he saivat sillä vahvistusta omille näkemyksilleen, mutta myös uusia ideoita. Lisäksi työtapa laittoi heidät analysoimaan aiempaa syvemmin omia leikkausratkaisuja muiden ratkaisuihin verraten ja lopulta löytämään hyvän

kompromissin jostakin välimaastosta. Testikatseluita Anselmille järjestettiin vasta melko myöhäisessä vaiheessa levittäjän toimesta, jolloin ”asioille ei ollut enää hirveästi tehtävissä”, mutta silloin tarkoituksena oli selvittää ennemminkin, millaista markkinointia elokuvalla ruvetaan tekemään. Testiyleisönä käytettiin muun muassa nuorisoryhmiä. Työryhmälle elokuva näytettiin jo melko aikaisessa vaiheessa. (Soukkala, haastattelu 2014; Pekkanen, haastattelu 2014.)

Ulkopuolinen näkökanta on siis hyväksi elokuvalla, mutta onko sillä väliä, toimiiko ulkopuolisen roolissa tuottaja, ammattikentällä työskentelevät tuttavat tai vaikkapa ulkopuolinen käsikirjoittaja? Kärnä huomasi leikkauspöydällä, että monet hänen ideansa eivät loppujen lopuksi toimineetkaan, ja näin ollen useita kuvauspäiviä olisi säästetty tai voitu käyttää paremmin, jos ennakkosuunnittelua olisi tehty pidempään ja jos ulkopuolista ammattimaista konsultaatiota olisi käytetty enemmän. Kärnä kokee kuitenkin, että ulkopuolisen näkökannan käytön tavoitteena pitäisi olla ennemminkin se, että se selvittäisi mitä tekijä haluaa tuoda ilmi ja miettisi keinoja, joilla idean saa selkeämmäksi. Kerronnan selkeys on myös Kärnä mukaan tärkeä asia, oli kyseessä sitten millainen elokuva tahansa. (Kärnä, haastattelu 2014; Kärnä, sähköpostikeskustelu 2015.)

Kärnä mainitsee myös, että vaikka elokuvalla ei olisikaan tuottajaa ”portinvartijana”, on kuitenkin ydinryhmä kuvaajineen, näyttelijöineen jne. joka hyväksyy idean ja lähtee projektiin mukaan. Hänen mukaansa siinä on jo jotain aihetta tehdä elokuva. (Kärnä haastattelu 2014.) Toisaalta ihmisillä voi olla muitakin motiiveja innokkuudelleen; esimerkiksi moni, joka on vasta alalla aloittanut, oman uransa alussa, saattaa haluta yksinkertaisesti mahdollisimman paljon kokemusta omalta työkentältään ja on innoissaan mukana elokuvaprojektissa riippumatta niinkään siitä, millainen elokuva on kyseessä. Mielenkiintoinen aihe tai hyvä käsikirjoitus on varmasti plussaa, muttei välttämättä ainoa syy lähteä mukaan toteuttamaan elokuvaa.

Kuvio 4. *Goodbye July* –elokuvassa Jacques (Guillaume Rumiél Braun) katselee kaunista Annaa (Sara Soulié)

4 Improvisaatio – avoimen käsikirjoituksen arvoitus

4.1 Eksytäänkö sivupoluille?

Improvisaatio on lyhyesti määriteltynä spontaania esittämistä tai ilmaisua ja luomistyötä ilman esivalmisteluja (Oxford Dictionaries: improvise). Kärnä pitää improvisaatiota hyvin tärkeänä osana omaa elokuvan tekoaan, ja improvisointia onkin käytetty *Goodbye July* -elokuvassa melkein kaikissa kohtauksissa. Hän olisi halunnut käyttää jopa enemmänkin aikaa improvisaatioon. Kärnänsä mukaan improvisaatio auttaa näyttelijää hahmottamaan omaa henkilöhahmoaan, ja se tuo parhaimmillaan uutta sisältöä elokuvaan. Hän antoi toisinaan näyttelijöille vain kohtauksen alun ja lopun, muu oli improvisointia. (Kärnä, haastattelu 2014.)

Kyllä musta tuntuu, että se koko juttu syntyi aika lailla siellä kuvaushetkissä sit kuitenkin. Et näyttelijät oli tietenkin luoneet se oman roolinsa ja sit ehdotti [omia ideoita] ja tiedettiin tietysti siinä, et mitä siinä tapahtuu, mut millä tavalla? Se oli aika paljon näyttelijöiden improvisaatioiden varassa. (Kärnä, haastattelu 2014.)

Olen ollut itsekkin todistamassa hienoja hetkiä kuvauksissa, kun improvisaatio lähtee lentoon. Mutta huomaan jääväni pohtimaan, kokeeko katsoja myöhemmin teatterissa saman autenttisen elämyksen kuin minä kuvaushetkellä. Palveleeko tuo näyttelijän hieno taidonnäyte koko elokuvaa vai vain itseään? Niin kaunis kuin ajatus puhtaasta autenttisuudesta improvisaation muodossa onkin, voiko siitä olla lopulta enemmän

haittaa kuin hyötyä? Ohjaaja on ajatellut kohtauksen menevän tietyllä tavalla, mutta näyttelijä lähtee viemään sitä hieman toisaalle. Tämä ei ollut sitä mitä pyydettiin, mutta hienoa silti, ehkä hienompaa kuin se, mitä lukee käsikirjoituksessa.

Kärnä mainitsee myös, että improvisaation aikana näyttelijöistä kuvattiin yhden kuvan kohtauksia, joissa he saivat tehdä oikeastaan mitä halusivat. Tuloksena oli Kärnän mukaan hienoja hetkiä sisältäneitä otoksia, joista kuitenkin leikkauspöydällä karsiutuivat ne kaikkein ”hulvattomimmat” versiot ja elokuvaan päätyivät yksinkertaisemmat vaihtoehdot. (Kärnä, haastattelu 2014.)

Yksi lukuisista *Goodbye July* -elokuvan kuvauslokaatioista sijaitsi Kalasataman metroaseman viereisellä joutomaalla. Siellä toteutettiin yksi omasta mielestäni kuvausten hienoimmista improvisoinneista. Yksi elokuvan pääosista, Lauri (Antti Launonen), joutuu pyörävarkauden kohteeksi haaveillessaan rantatörmällä entisestä tyttöystävästään. Kun Lauri havahtuu varkaan ääniin, on jo liian myöhäistä, ja pitkäkyntinen ehtii paeta paikalta. Mennessään varas vielä heittää mereen Laurin laukun, jonka tämä oli jättänyt pyörän tangolle, ja laukussa on Laurille elintärkeitä rakkausmuistoja. Käsikirjoituksessa Laurille on merkitty muutama lyhyt huudahdus, mutta kuvaustilanteessa Lauria näytellyt Antti Launonen sai melko vapaat kädet ja kohtuullisen paljon aikaa ilmaista roolihahmonsa aggressiota. Siispä ilmoille singahteli moninaisia voimasanoja, mutta myös pikkukiviä Launosen astellessa raivoisasti edes takaisin rantakivikolla. Lyhyen matkan päässä rannassa mattopyykillä ollut nainen luuli olevansa huutojen kohteena, ja taisi poistua paikalta melko nopeasti...

Lampela ei näe sivupoluille eksymistä pelon aiheena improvisaatiota käytettäessä, jos sitä vain on käytetty oikein. Hän kokee improvisaation hyvänä työkaluna, mutta improvisoinnin käyttäminen vain sen itsensä vuoksi on hänelle melko vierasta. Lampelan mukaan dialogin muuttamista ja dialogin uudelleen kirjoittamista improvisaation kautta käyttävät ”varmaan kaikki”, jolloin annetaan näyttelijän persoonan vaikuttaa hahmon puhetapaan, jotta näyttelijän työ tulee ulos. Lampelan mielestä tilanteessa, jossa kirjoitettu dialogi ei istu rytmisesti näyttelijälle, on kannattavampaa muuttaa dialogi siltäkin uhalla, että se pahoittaa kirjoittajan mielen, kuin jättää kankea ilmaisu dialogiin. (Lampela, haastattelu 2014.)

Hyvä ja toimiva improvisaatio, siinä on aina maali, mihin sillä pyritään. Että toki improvisaatio, joka vain menee sinne ja tänne, menettää mielenkiintonsa aika nopeasti. Mutta intensiivinen ja hyvä improvisaatio kehittyy, [se] päättyy

ikään kuin johonkin maaliin josta päästään ulos, että päästään seuraavaan tilanteeseen.” (Lampela, haastattelu 2014.)

Kuvio 5. Juha Kukkonen ja Pihla Penttinen kahvilla elokuvassa *Miesten välisiä keskusteluja*

4.2 Leigh'n metodi

Tutustuttuani käsikirjoittaja-ohjaaja Mike Leigh'n tyyliin käyttää improvisaatiota elokuvissaan mietin, voisiko se olla hyvä työväline myös omarahoitteisten elokuvien tuotannossa.

Leigh on luonut täysin oman improvisaatiotyyliinsä, ns. Mike Leigh'n metodin (Johnston 2008). Leigh'llä on työprosessin alussa vain intuitiivinen tunne ajasta ja paikasta, eikä minkäänlaista käsikirjoitusta. Opiskellessaan nuorena itse näyttelijäksi *Royal Academy of Dramatic Arts*issa Leigh koki käytetyt metodit kuolleiksi ja vanhanaikaisiksi ja hänen mielestään työskentelystä puuttui luovuus. Leigh jatkoi myöhemmin opintojaan taidekoulussa ja sai elävää mallia piirtäessään ahaa-elämyksen: hän koki, että juuri elävyys, elävä elämä, oli puuttunut näyttelijäopinnoista. Kokeiltuaan itse ohjaamista ja käsikirjoittamista hän lopulta huomasi, että voisikin tehdä molempia yhtä aikaa. (Tallmer 2005.)

Leigh'n metodi on siis käsikirjoitus- ja ohjausprosessin yhdistämistä, mutta myös paljon muuta. Liikkeelle lähdetään siitä, että näyttelijä muodostaa itselleen ns. alter egon,

jonka ympärille hän luo hyvin yksityiskohtaisen kehystarinan. Kun henkilöhahmot ovat muotoutuneet tarpeeksi selkeiksi, Leigh tuo näyttelijät yhteen rakentaakseen heille kollektiivista maaperää. Näyttelijät jatkavat oman hahmonsä työstämistä yhdessä improvisoiden Leigh'n seurattessa etäisyyden päästä. Leigh pitää näyttelijöiltään pimennossa melkein kaiken, sillä kukaan heistä ei tiedä elokuvasta muuta kuin oman roolinsa siinä. (Johnston 2008.)

Leigh luo lopulta hahmotelmat kohtauksista, joiden ympäriltä näyttelijät improvisoivat, ja assistentti tekee muistiinpanoja prosessista. Parhaat vuorosanat ja hetket suodatetaan suuresta improvisaatiomassasta ja tehdään käsikirjoituksen muotoon. Tämän jälkeen alkavat kuvaukset, joissa improvisaatiota ei käytetä enää ollenkaan. (Johnston 2008.) Käsikirjoitus muodostuu siis lopulta Leigh'n ja näyttelijöiden kuukausia kestäneestä yhteistyöstä. Leigh itse muotoilee asian seuraavasti: ”Minulle käsikirjoitusprosessi ja ohjausprosessi ovat sama asia. Mielestäni elokuvan käsikirjoitus on yhtä kuin elokuva.” (Goodell 1998, 81.)

Kuvio 6. Jim Broadbent ja Ruth Sheen Mike Leigh'n elokuvassa *Vuosi elämästä* (Yhdysvallat 2010)

Lampela käytti improvisaatiota apunaan elokuvassaan hieman Leigh'n tavoin, vaikkakin ilman samanlaisia massiivisia treenijaksoja. Lampela esimerkiksi tapasi näyttelijän, jonka kanssa he yhdessä miettivät, kuinka roolihenkilö käyttäytyy ja puhuu.

Lampela saattoi myös luonnostella paikan päällä tapaamisessa jonkin kohtauksen ja vastaanäytellä sitä ja näin testata roolihenkilön karaktääriä. Parin päivän päästä tilannetta tunnusteltiin yhdessä näyttelijän kanssa ja keskusteltiin siitä, oltiinko roolihenkilöä viemässä oikeaan suuntaan. (Lampela, haastattelu 2014.)

Lampelalla oli kuvauspäivien tai -jaksojen välissä aina kaksi tai kolme viikkoa, jolloin hän kirjoitti auki seuraavia kohtauksia. Lampela koki työskentelytavan hyvin miellyttäväksi. Kuvattu materiaali vaikutti myös paljon siihen, mitä seuraavaksi kirjoitettiin auki. Materiaalia katsottiin paljon ja siitä keskusteltiin sekä pohdittiin, mihin tarina oli menossa. Storyline pysyi Lampelan mukaan melko samana koko prosessin ajan. Kuitenkin loppupuolelle tuli muutoksia, kun kuvausryhmä suuntasi kohti Kroatiaa, josta löytyi varsin hienoja kuvauspaikkoja. Kuvausmatka vaikutti elokuvan tekijöihin paljon: ”Se aukesi se tarinakin vasta siellä niin se vaikutti myös siihen loppuun, että mitä sille henkilölle tapahtui.” (Lampela, haastattelu 2014.)

Varsinaisesti improvisoituja kohtauksia Lampelan *Miesten välisiin keskusteluihin* ei tehty kuin yksi, joka sekin putosi loppuvaiheessa pois elokuvasta. Kohtaus sai alkunsa sattuman kautta;

Nikkilän Jussi sattui kävelemään kuvauspaikan ohi, Kansallisteatterin näyttelijä, ja jäi juttelemaan siihen, ja sitten kun kysyttiin, että onko sulla kiire, niin se sanoi, että ei. Mä ajattelin, että tehdään semmonen kohtaus, että... Kun me ollaan tekemässä kohtausta, jossa kirjailija tulee kotitalosta ulos, niin näyttele pumppia siinä. Se oli hieno kohtaus, mutta vaan hidasti sitä leffan etenemistä ja putosi siellä ihan viimeisten kohtausten joukossa veke. (Lampela, haastattelu 2014.)

5 Muuttuvat tekijät

Moni suomalainen elokuva, omarahoitteinen tai ei, on kuvattu kesäaikaan. Tästä huolimatta säät eivät läheskään aina helli kuvausryhmää, vaan sade saattaa yllättää, vaikka käsikirjoitus vaatisikin pilvipoutaa. Miten omarahoitteisessa elokuvatuotannossa kannattaa suhtautua muuttuviin sääolosuhteisiin saati muihin yllättäviin käännteisiin?

Tavallaan se huumori pitää sut hengissä, et jos pidät sen tuotannon niin mukavana, että jo odotat niitä kuvauksia itse ja puhun nyt nimenomaan kuvausvaiheesta, että tavallaan eteenpäin vievä voima on se hyvä fiilis ja se, että innostutaan asiasta. Et jos meillä on joku kova kohtaus tulossa, niin annetaan valta sille innostukselle ja taannutaan tietyllä tavalla lapsen tasolle. Meillä se ainakin toimi sillä lailla, että ihan puhtaasti fiilistellään ja vaikka sataisi räntää vaikka kesäkohtaus pitäis olla, niin fiilistellään siitäkin, joka asiasta vaan

fiilistellään niin kyllä se siitä sitten. Kerkiää toimistolla itkemään sitten myöhemmin... (Soukkala, keskustelu 2014.)

Kärnä ei periaatteessa kokenut muuttuvilla tekijöillä olevan niinkään osuutta elokuvan sisältöön, mutta myöntää kuitenkin, että ”tavallaan ne vaikuttivat, sillä muuttuvat tekijät oli huomioitu käsikirjoituksessa niin, että riski muuttuviin tekijöihin oli minimaalinen. Elokuvassa ei ollut esim. joukkokohtauksia tms.” (Kärnä, haastattelu 2014.)

Sateen sijaan omarahoitteisen elokuvantekijän saattavat yllättää myös hieman positiivisemmat yllätykset: eteen saattaa aueta mahdollisuuksia, joita ei tohdita jättää käyttämättä. Esimerkiksi Kärnän elokuvan kuvauksissa taas yksi kuvauspäivä alkoi olla pulkassa, kun eräs muuttuva tekijä ilmoitti itsestään; kuvauslokaatiossa Pasilan betonilähiössä oli maalausprojekti käynnissä samanaikaisesti elokuvaprojektimme kanssa, ja hyvin suurikokoinen henkilönosturi nojaili kerrostalonpielustaan. Myös talonmaalajien työpäivä oli loppuillaan, ja nosturin kori oli palautettu korkeuksista maanpinnalle. Ohjaaja-tuottaja Kärnän silmiin syttyi palo. Hetkeä ja lyhyttä työmiesten kanssa käytyä neuvottelua myöhemmin hän jo matkasikin kohti yläilmoja kuvaaja seuranaan nappaamaan laajaa lähiömiljöökuvaa.

Tuottaja Soukkala mainitsee, että omarahoitteisen elokuvan teossa on pakko olla valmis tekemään kompromisseja, vaikkakaan hän ei koe, että niihin jouduttiin juurikaan turvautumaan *Anselmi*-elokuvassa. Hän toteaa myös, että hänellä sekä ohjaaja-käsikirjoittaja Pekkasella on molemmilla ”sellainen mahtava luonteenpiirre”, että he osaavat selittää asiat aina parhain päin. Jos esimerkiksi pelätty vesisade pääsee yllättämään, ei jäädä miettimään ”pientä klaffivirhettä” vaan todetaan, että sadehan antaa hyvän fiiliksen kuvattavaan kohtaukseen. (Soukkala, keskustelu 2014.)

Kun sä itsellesi pään sisälle saat ne asiat positiiviseksi, niin se ei enää tunnu niin, mikään ei tunnu niin pahalta, eikä se tunnu edes kompromissilta silloin. Ja sitten sen usein editissä huomaa, että tämä olikin helvetin hyvä juttu, kun sen on tavallaan itselleen jo pään sisällä naksauttanut niin. (Soukkala, keskustelu 2014.)

Myös Lampela (haastattelu 2014) kokee, että negatiivisetkin tapahtumat on pakko kyseisellä työtavalla kääntää jonkunlaiseksi voitoksi. Eli on siis hyväksyttävä vallitsevat olosuhteet ja adaptoitava kukin kohtaaminen niihin sopivaksi. Lampela kokee jopa nautinnolliseksi työtavan mukanaan tuomat yllätykset:

Se työtapa on kauhean ... Se pakottaa reagoimiseen, muuttuviin olosuhteisiin ja voi poistaa myös semmoisia kynnyksiä mennä mihin tahansa. Se jotenkin vapauttaa siihen asioiden hyväksikäyttämiseen erilailla kuin se, että tekee

älyttömän valmiin suunnitelman ja pyrkii aina hallitsemaan sen ympäristön ja ne ihmiset, jotka siellä kuvauspaikalla on. (Lampela, haastattelu 2014.)

Lampela päätyi esimerkiksi tilanteeseen, jossa jo aiemmin varmistettua kuvauslokaatiota ei saatukaan käyttöön, mutta kuvauksia edeltäneenä iltana löytyi kuin ihmeen kaupalla (ja lyhyen ja kuumeisen etsinnän jälkeen) uusi kuvauspaikka, oikea kuvanveistäjän työhuone, joka jopa päihitti peruuntuneen kuvauslokaation. Kuvaukset sujuivat hyvin, mutta kun kuvausryhmä myöhempänä ajankohtana oli sovitusti palaamassa tuttuun lokaatioon jatkamaan kuvaamista, ilmoitti kuvanveistäjä heille, että tilasta on viety kaikki aiemmissa kuvauksissa mukana olleet kalusteet pois. Tilalle oli tullut pöytämallinen jalkapallopeleli. Yllättävä muutos ei kuitenkaan lannistanut Lampelaa ja muuta työryhmää, vaan koko tilanne käännettiin lopulta voitoksi (Lampela, haastattelu 2014);

Sitten vaan adaptoitiin saman tien se kohta uusien muotoon. Että edelleen tää sama asia meidän pitää saada ulos, mutta voidaanko nyt hyväksikäyttää sitä, että täältä on tavarat häipynyt. Kirjoitin sen [kohtauksen] uudestaan siellä paikan päällä ja siitä tuli hausempi.” (Lampela, haastattelu 2014.)

6 Sponsoreista ja tuotesijoittelusta

Anselmi-elokuvan Mikko Soukkalalla on vahva mielipide tuotesijoittelusta elokuvissa: niin sanottu päälle liimattu tuotesijoittelu saa hänen niskakarvansa pystyyn. Hänestä on huono asia lähteä hakemaan rahaa sponsoroinnin tai tuotesijoittelun kautta, sillä hän kokee sen silloin sanelevan tavallaan elokuvan sisältöä. (Soukkala, haastattelu 2014.)

Kuitenkin luonnollinen tuotesijoittelu on Soukkalan mielestä ihan ”hyvä homma”. Ja myös *Anselmi*-elokuvassa nähdään tuotesijoittelua miestenlehti *Jallun* muodossa. Ohjaaja Pekkanen kuitenkin painottaa, että lause ”Poika lukee miestenlehteä” löytyi suoraan käsikirjoituksesta, eikä elokuvaa siis muokattu sponsoriin sopivaksi. Pekkanen mainitsee myös, että oli vain reilua, että miestenlehden virkaa toimittaisi nimenomaan Jallu, joka on vanhin suomalainen alan julkaisu. (Soukkala, haastattelu 2014; Pekkanen, keskustelu 2014.)

Elokuvalle haettiin sponsoria myös esimerkiksi *Aino*- ja *Reino*-tohveleista sekä shampoosta, joka oli muutenkin näkyvässä elokuvassa. Shampoofirma kuitenkin koki, että ihmissusitematiikka ei sovi heidän firmansa teemoihin ja brändiin. Myöskään *Ainot*

ja *Reinot* eivät lähteneet mukaan. Soukkala sanoo kuitenkin, että toisaalta olikin hyvä, että tuotesijoittelua ei ole Jallun lisäksi enempää. (Pekkanen, keskustelu 2014; Soukkala, keskustelu 2014.)

Kuvio 7. Päähenkilö Anselmia näyttelevä Aleksi Holkko ja papin roolissa toimiva, musiikon urastaan paremmin tunnettu Pauli Hanhiniemi elokuvassa *Anselmi nuori ihmissusi*

Jussi Kärnän elokuvassa tuotesijoittelua ei ollut laisinkaan. Sponsorina toimi kuitenkin esimerkiksi Hotel Katajanokka (Kärnä, sähköpostikeskustelu 2015), jossa elokuvaryhmämme sai kuvata ilmaiseksi useissa tiloissa; niin aulassa, käytävillä kuin myös yhdessä hotellihuoneista. Tämän lisäksi ystävällinen vastaanottovirkailija peräti väistyi takahuoneeseen joksikin aikaa, jotta voisimme toteuttaa kohtauksen hotellin aulassa.

7 *Kuinkas sitten kävikään?*

7.1 Käsikirjoituksesta valkokankaalle

Kärnän elokuva työnimeltään *2 Days 3 Nights* on muuttanut muotoaan hyvin rajusti matkan varrella; yhdestä pitkästä elokuvasta on syntymässä kaksi lyhytelokuvaa. Tämä siksi, että elokuvan tarinat olivat Kärnän mukaan keskenään liian erityylyiset ja lisäksi tarinoiden kohdeyleisöt eivät täsmänneet toisiinsa. Hän kokee, että yhdessä elokuvassa oli ikään kuin aikuisten ja lasten elokuva samassa paketissa. Elokuvista toinen, aikuisille suunnattu *Goodbye July*, valmistui kuluvana vuonna 2015. Elokuvan koko rakenne syntyi siis loppujen lopuksi vasta editissä. Tämä rakenteen luominen oli Kärnän mielestä koko projektin työläin vaihe, ja hän myöntää, että työtunteja olisi säästynyt paljon sillä, että ennakkosuunnittelussa olisi käytetty enemmän ulkopuolista konsultaatiota. Huolimatta elokuvaa kohdanneista huimistakin muutoksista sekä haasteista leikkausvaiheessa Kärnä sanoo kuitenkin olevansa lopputulokseen tyytyväinen. (Kärnä, haastattelu 2014.)

Goodbye July osallistui viime keväänä *Cannes Short Film Corneriin*, joka on lyhytelokuville suunnattu Cannesin virallisen kilpailusarjan ulkopuolinen tapahtuma. Elokuva valittiin myös kilpailemaan *Nordic International Film Festivaaleille (NIFF)* New Yorkiin. (Kärnä, sähköpostikeskustelu 2015.) Elokuva esitettiin festivaaleilla vast'ikään 1.11.2015, mutta se ei sijoittunut palkinnoille. Vuonna 2014 perustettu festivaali on tarkoitettu pohjoismaisille tai muutoin kansainvälisille independent-elokuville, joissa on vahva henkilöhahmokaarti ja tarina. Tervetulleita ovat kaikki elokuvat tekijöiden etnisyydestä, uskonnosta tai maailmakatsomuksesta riippumatta. (Nordic International Film Festival.) Toinen Kärnän elokuvista ei ole vielä valmistunut vaan odottaa leikkaajaansa. (Kärnä, sähköpostikeskustelu 2015.)

Oli mielenkiintoista ja jännittävää nähdä itse *Goodbye July* -elokuva, varsinkin kun aikaa kuvauksien ja elokuvan valmistumisen välillä ehti kulua useita vuosia ja muistot kuvaustilanteista olivat jo ehtineet haalistua. Uskon, että näin ollen pääsin ehkä myös hieman objektiivisemmän katsojan rooliin. Elokuva oli mielestäni kaiken kaikkiaan tyylikäs, ja tunnelma oli rakennettu hyvin. Kuvaus oli taidokasta, ja musiikki loi mielenkiintoisen ja hieman koomisenkin vireen kokonaisuudelle. Elokuvan tyyli poikkesi myös ”perinteisestä suomalaisesta” vakavahenkisestä draaman tyylistä, mikä oli mielestäni piristävää.

Joihinkin elokuvan henkilöihin olisin kaivannut lisää syvyyttä ja ehkä hieman taustoitusta. Koin myös pariin otteeseen, että kohtauksesta toiseen siirryttäessä oli melko iso aikahyppy tai siirtymä oli muuten yllättävä, jolloin kesti tovin, että pääsin perille, missä oltiinkaan menossa. Elokuvan loppu mielestäni hieman yllättää katsojan saapuen melko varoittamatta, mutta istuu kuitenkin hyvin elokuvassa vallitsevaan tyyliin.

Mietin aiemmin, näkeekö elokuvan katsoja saman autenttisuuden, kuin jonka itse näin kuvaushetkellä. Menetetyssä rakkaudessa rypevän Laurin (Antti Launonen) hahmo oli mielestäni *Goodbye July* -elokuvan parasta antia. Liekö sattumaa, että samainen Lauri oli myös kohtauksessa, jossa toteutettiin kuvauksissa mielestäni hienoa improvisaatiota pikkukivien lennellessä? Ainakin tässä tapauksessa kyseinen kohtaus tuntui yhtä lailla voimakkaalta ja hienolta katsoessani sitä kotisohvalta. Olisiko siis syytä antaa improvisaatiolle ainakin hieman tunnustusta onnistuneesta henkilöihahmon luomisesta?

Kuvio 8. Lauri (Antti Launonen) ei meinaa päästä yli menetetyssä rakkaudesta *Goodbye July* -elokuvassa

Jarmo Lampelan *Miesten välisiä keskusteluja* sai ensi-iltansa tammikuussa 2013 (Imdb, d). Katsojamäärä jäi erittäin alhaiseksi; vain 368 henkeä kävi katsomassa elokuvan teatterissa (Elokuvauutiset.fi; a). Internetistä löytyvien arvioiden perusteella elokuvan sanoma jää joillekin epäselväksi; esimerkiksi yhdessä arvioista vilahtaa sanoja kuten *päämäärättömyys* ja *hajanaisuus* (Riskala 2013). Myös päähenkilön olemus herättää kysymyksiä;

Kun suhde päähenkilöön jää epäselväksi, ei voi myöskään tietää, onko elokuvassa ironiaa vai ei. Kirjailijahahmo on kliseistäkin kliseisempi, ja vaikka tuollaisia kai vieläkin on oikeasti olemassa, hahmoa on vaikea ottaa vakavasti elokuvassa. Siis onko Mairisaari vitsi vai ei?” (Virtanen 2013.)

Kävin itse katsomassa Lampelan elokuvan teatterissa. Ilahtuin elokuvan autenttisuudesta, toimivasta rytmistä sekä näyttelijäntyön laadukkuudesta, mutta jonkinlaista selkeyttä, ehkäpä punaista lankaa, jäin elokuvalta kaipaamaan. Hieman samoilla linjoilla kanssani tuntuu olevan elokuvakriitikko Tuukka Vartiainen, joka kirjoittaa Kymen Sanomissa Lampelan elokuvasta muun muassa näin:

Kirjoittaminen on aika tylsää seurattavaa. Elokuvan käsikirjoituksenkin rakentanut Lampela ratkaisee ongelman käyttämällä otteita päähenkilönsä tekstistä rytmittämään kirjailijan harhailua. Ja harhailua riittää, kun Mairisaari höpöttelee kapakoissa ystävänsä (Aarni Kivinen) kanssa, iskee näyttelijän (Pihla Penttinen) ja yrittää tukea sairastunutta kustannustoimittajaansa (Rea Mauranen). Näiden tapaamisien ympärille rakentuu monta hyvää kohtausta, jossa on yhtä lailla sisäistä jännitettä kuin komiikkaa. (Vartiainen 2013.)

Vartiainen mainitsee elokuvan plussiksi myös Lampelan dynamiikan ja rytmin hyvän hallinnan, mutta miinuksena kokee hänkin ”liian rönsyilyn”. ”Monet eri elementit eivät kasaannu kokonaisuudeksi”, hän kirjoittaa.

Soukkala ja Pekkanen uskovat, että moni asia olisi muuttunut valmiissa *Anselmi nuori ihmissusi* -elokuvassa ja sen tekoprosessissa, jos käytössä olisi ollut normaali suomalainen elokuvabudjetti. Esimerkiksi tuotantoaikataulu olisi ollut nopeampi, mutta Soukkala ei kuitenkaan pidä kolmeen vuoteen venyntyttä kuvausjaksoa välttämättä huonona asiana, sillä tauot kuvausten välillä antoivat mahdollisuuden pohtia ja uudelleen käsikirjoittaa kohtauksia, joita ei ollut vielä kuvattu, mikä Soukkalan mukaan syvensi elokuvan tarinaa. Pekkanen taas mainitsee, että mahdollisten tulevien projektien kuvaustilanteissa hän haluaisi edelleen säilyttää *Anselmin* kuvauksissa vallinneen rentouden. (Soukkala, keskustelu 2014; Pekkanen, keskustelu 2014.)

Anselmi nuori ihmissusi pääsi niin ikään teatterilevitykseen, ja sen ensi-ilta oli 2014 vuoden tammikuussa (Finnkino.fi). Teatterikatsojia elokuvalla kertyi yhteensä 4 931 (elokuvauutiset.fi; b). Elokuvan teknistä toteutusta on keuhuttu monessa arvostelussa, mutta itse tarina ja sen kuljetus sekä näyttelijätyö saivat osakseen kritiikkiä.

Monista amatöörielokuvista poiketen *Anselmi - nuori ihmissusi* näyttää valkokankaalla oikealta elokuvalta: sen kuvauksiin ja jälkitöihin on selvästi panostettu. Hyvältä näyttävät otokset auttavat nipin napin nielemään myös

tarinan, vaikka sen rönsyt vievätkin turhan kauas pääasiasta, Sami Palolammen näyttelemän saamattoman isän ja omissa oloissaan viihtyvän Anselmin välisestä kitkaisesta suhteesta.” (Topelius 2014.)

Käsikirjoitus on yksinkertainen, moraaliltaan sovinnainen eikä omaperäinen. Jutussa on kyse isien salaisuuksista, joten elokuvan naiskuva on aika ohut. Myös valaistuksessa ja näyttelijäntyössä jäädään normaalista ison kankaan tasosta. (Lehtonen 2014.)

Ihmissusi-Anselmi on kuitenkin saanut myös astetta positiivisempaa palautetta pieneltä Kuhmon paikallislehdeltä;

Virkistävää on haastava aiheen käsittely draaman keinoin, vaikka se ei täysin onnistukaan. Elokuvan tekijät ovat selkeästi hakeneet uutta ja kypsempää otetta jo kaluttuun ihmissusitematiikkaan, vaikka peruslähtökohta murrosikäisen näkemisestä ruumiillista muuttumistaan hallitsemattomaksi hirviöksi on toki kliseinen. Silti kotimainen ihmissusitulkinna on omaperäinen. Elokuvassa ongelmia ratkotaan suomalaiskansalliseen tapaan saunanlauteilla, ei psykologin sohvalla. Elokuvan eloon heräävät valokuvat ja kolmiulotteisuuden tuntu niissä on tyylikäs yksityiskohta. Niin, ja Anselmin fantasiakohtauksessa vilahtaa takavuosien pornotähti Ron Jeremy suomalaisessa maisemassa. (Hiltunen 2014.)

Kuvio 9. Goodbye July-, Miesten välisiä keskusteluja-, sekä Anselmi nuori ihmissusi -elokuvajulisteet

7.2 Otetaanko uusiksi?

Lähtisivätkö indie-elokuvantekijät toteuttamaan samanlaista projektia uudelleen? Kärnä uskoo, että kokoillan elokuva saattaa olla liian iso projekti riippumattomaksi

tuotannoksi, eikä hän itse luultavasti lähtisi tuottamaan enää toista omarahoitteista kokoillan elokuvaa. Hän toteaa muun muassa, että säästää pitäisi aika paljon ennen kuin toisen indie-elokuvan teko olisi ylipäättään käytännössä mahdollista. Nyt Kärnä myös uskoo riippumattomuuden olevan tietynlainen illuusio, ja hän itse kokee, että tarve olla riippumaton ei ole enää niin suuri, etteikö hän voisi tehdä tuotannon ”perinteisellä tavalla”. (Kärnä, haastattelu 2014.)

Anselmin tuottaja Soukkala toteaa, ettei varsinaisesti suosittelisi indie-elokuvaprojektia kenellekään, mutta naurahtaa, että ”kannattaa tehdä kuitenkin”. Soukkala joutui huomaamaan, että elokuvaprojektin toteuttaminen käytännössä täysin ilman rahaa on ”aikamoinen rypistys”. Hän lisää, että luovuus, jota hän kuvitteli voivansa käyttää elokuvan tekemisen taiteelliseen puoleen, jouduttiin valjastamaan käytännön asioiden käyttöön. Hän sanoo kuitenkin, että nyt kun elokuvan tuotantovaiheesta on kulunut jo pidemmän aikaa, pystyy hän jo näkemään asian ”eri kantilta”; hän kokee, että projekti oli mahtava oppi, ja on tyytyväinen siihen, että elokuva tuli tehtyä. (Soukkala, keskustelu 2014.)

Soukkala ja Pekkanen mainitsevat myös, että vaikka puhti meinaisi loppua kesken kaiken, on elokuvaprojekti vietävä kunnialla loppuun jos se on jo viety pitkälle ja jos siitä on jo ehditty kertoa esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai peräti lehdistössä (Pekkanen, keskustelu 2014; Soukkala, keskustelu 2014).

Tavallaan mitä enemmän sä annat siitä ulkopuolelle alkuvaiheessa [tietoa], niin sitä nolompaa siitä on sitten vetäytyä pois, että vähän se hävettää jos ei sitä pystykään tekemään. Kannattaa vaan heti alusta lähtien lähteä silleen soitellen sotaan, vähän napsutella henkseleitä. (Soukkala, keskustelu 2014.)

Käsikirjoittaminen on Matti Pekkasen mukaan se elokuvanteon ”ehkä kaikista palkitsevin vaihe”, ja hän kokee, että siihen olisi *Anselmin* tapauksessa voinut käyttää enemmänkin aikaa. Kuvausvaihe taas menee Pekkasen mukaan ”mukavana sellasena luokkaretkimeininkinä varsinkin kun sitä tekee viikon kerran kahdessa-kolmessa kuukaudessa”. Tekeminen ei hänen mukaansa ehdi muuttua löysällä aikataululla raskaaksi, eikä tunnu edes työltä, ja mielekkyys säilyy koko ajan. (Pekkanen, keskustelu 2014.)

Editointivaihe on Pekkasen kokeman mukaan haastava vaihe ja varsinainen ”kompastuskivi” monessa muussakin elokuvassa;

Monta elokuvaahan on kuvattu, ja sitten niitä ei ikinä leikata kun siihen menee se vuosi ja jonkun pitäis vähän maksaa siltä ajalta jotakin”. (Pekkanen, keskustelu 2014.)

Kuvio 10. Pornotähtenä paremmin tunnettu Ron Jeremy päähenkilön fantasiassa *Anselmi nuori ihmissusi* –elokuvassa

8 Miltä näyttää indie-elokuvan tulevaisuus?

8.1 Joukkorahoitusta ja internetlevitystä

Kuinka käy indie-elokuville tulevaisuudessa? Jakelukanavat muuttuvat ja kehittyvät tiuhaa tahtia, ja suoratoistopalvelut porhaltavat perinteisen tv-jakelun ja fyysisten tallenteiden, kuten dvd-levyjen, rinnalle, ehkä pian ohikin. Miten tämä vaikuttaa indie-tuotantoihin?

Lampela uskoo omarahoitteen elokuvan kehitykseen, mutta jää pohtimaan, kuinka suurella volyyymilla indie-elokuvia voidaan koskaan tuottaa. Itse elokuvan tasosta riippumatta isoin kynnyks on Lampelan mukaan levityspäässä:

Et vaikka se olis kuinka hyvä genre-elokuva jonka sä teet, niin jos sulla ei ole levitysyhtiötä ja rahaa ruveta markkinoimaan sitä niin sen saaminen yleisölle saattaa kestää kauemmin kuin sen elokuvan tekeminen (Lampela, haastattelu 2014).

Lampelan mukaan tyylilajista riippumatta ongelma on sama kaikilla indie-elokuvilla. Hänen mukaansa tarvittaisiin independent-elokuvateatteriverkosto, joka voisi saman tien ottaa vaihtoehtoisen elokuvan riskilevitykseen, sillä kynnyksellä Finnkinon seulasta läpi tarvitsee aina käytännössä levittäjän taakseen. (Lampela, haastattelu 2014.)

Lampela kokee, että jos levityskulttuuri jossain vaiheessa muuttuu niin, että elokuvateatteri putoaa kokonaan pois "välistä" ja tilalle astuu entistä laajemmin internetlevitys latauksineen ja suoratoistoinen, saattaa levitys helpottua, mutta yhtä lailla markkinointi on haasteena myös elokuvien levittämisessä erilaisten palvelimien kautta. (Lampela, haastattelu 2014.)

Kärnästä olisi hienoa, jos omarahoitteiset elokuvat saataisiin tuottamaan järkevästi tulevaisuudessa. Hänen mielestään myöskään aina ei tarvitse tehdä pitkää elokuvaa; teatterilevitys ei enää tulevaisuudessa ole välttämättä ainoa vaihtoehto tienata elokuvalla. Kärnä nostaa myös esille erilaiset joukkorahoitushankkeet mahdollisena keinona rahoittaa riippumattomia tuotantoja. Hän uskoo, että jos elokuvalla olisi hyvä aihe, joka koskettaisi tarpeeksi monen elämää, voisi kyseinen rahoitustapa toimia. (Kärnä, haastattelu 2014.)

8.2 *HitRECORD*

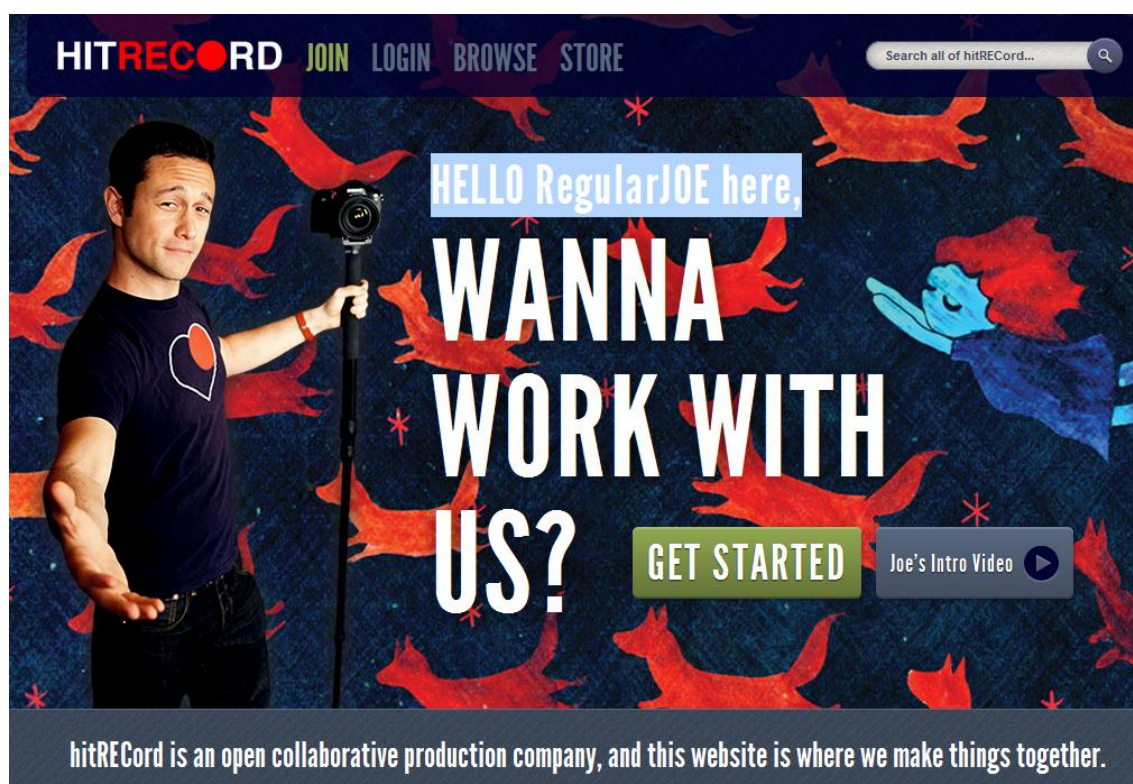
Yksi mielenkiintoinen uusi tapa tehdä elokuvia on Hollywood-näyttelijä Joseph Gordon-Levittin tuotantoyhtiö *HitRECORDin* malli: kuka tahansa, jolla on käytettävissä internetyhteys, voi osallistua sen yhteistuotantoihin. *HitRECORD* tuottaa lyhytelokuvia, kirjoja, musiikkia ja taidetta. Tuotantoyhtiön uusin aluevaltaus on sen oma televisio-ohjelma *HitRECORD TV*. (Gordon-Levitt.)

HitRECORDin sivustolla on jatkuvasti meneillään monia yhteistuotantoja, ja kuka tahansa voi osallistua mihin tahansa tuotannoista. Gordon-Levitt sanoo itse aloittavansa usein uuden tuotannon, mutta sen voi tehdä myös joku käyttäjästä. Käytännössä osallistuminen tapahtuu seuraavasti: joku lataa palvelimelle esimerkiksi

animaatio-elokuvan, jota muut voivat muokata tai jatkaa mielensä mukaan. Myös alkuperäiset versiot säilyvät. Gordon-Levitt valitsee versioista mielestään parhaat, ja osa valmiista töistä pääsee *HitRECORD TV*-ohjelmaan. Ne henkilöt, jotka ovat päässeet mukaan lopullisiin tuotantoihin, saavat työstään myös rahallisen palkkion. Vuonna 2013 HitRECORD maksoi palkkaa ”taitelijoilleen” yhteensä 737 175 dollaria. (Gordon-Levitt.)

Katsoin jakson - pari *HitRECORD TV* -ohjelmasta ja pettymys oli melkoinen. Sentimentaalisisissa, lapsellisissa ja melko yksinkertaisissa Hollywood-tyyliä matkivissa lyhyissä elokuvapätkissä ei ollut oikein minkäänlaista draaman kaarta, muttei myöskään erityistä persoonallista tyyliä tai otetta, jonka ansiosta tuotos kannattaisi katsoa loppuun saakka. Ja vaikka ideana on yhdessä tekeminen, tuntuu Gordon-Levitt viihtyvän itse show’n kirkkaimmassa valokeilassa...

Mutta vaikka *HitRECORDin* tuotannot eivät ainakaan omasta mielestäni ole katsomisen arvoisia, voisiko kyseinen malli sellaisenaan tai hieman muokattuna olla yksi mahdollisuus myös tulevaisuuden indie-elokuvien tekemiselle?

HITRECORD JOIN LOGIN BROWSE STORE

Search all of hitRECORD...

HELLO RegularJOE here,

WANNA
WORK WITH
US?

GET STARTED

Joe's Intro Video

hitRECORD is an open collaborative production company, and this website is where we make things together.

Kuvio 11. Näyttelijä Joseph Gordon-Levitt esittelee perustamaansa elokuvayhtiö HitRECORDia sen internetsivustolla

9 Yhteenveto

Mielestäni työni aihe on tärkeä ja olennainen jo sen vuoksi, että kuvauskaluston halvennuttua yhä useampi lähtee Suomessakin toteuttamaan omaa elokuvaidea. Vaikka moni idea jääkin kokeiluasteelle, päättyy osa projekteista aina festivaaleille ja elokuvateattereihin saakka.

Työni tarkoituksena ei alun perinkään ollut ratkaista selkeää yhtälöä, vaan pohtia, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia omarahoitteisten elokuvien tekijät päätyvät kohtaamaan lähtiessään toteuttamaan omaa indie-elokuvaprojektiaan, ja millä tavoin omarahoitteisen elokuvaprojektin ”tavallisesta elokuvatuotannosta” poikkeavat olosuhteet vaikuttavat lopulliseen elokuvaan; Mikä vaikutus on rahoittajien tarkkaavaisten silmäparien puuttumisella, käytössä olevan rahan vähyydellä (tai sen totaalilla olemattomuudella) ja sitä seuraavilla kompromisseilla, tai niillä lukuisilla muuttuvilla tekijöillä, jotka saattavat ilmoittaa itsestään melkein milloin ja missä muodossa tahansa? Tai entä sitten jos innostutaan improvisaatiosta?

Ulkopuolisissa rahoittajissa on siis hyvät ja huonot puolensa. On hyvä, että joku tuottaja Mikko Soukkalan sanoja lainaten ”potkii perseelle” niin, että projekti etenee, ja yhtä lailla ulkopuolisen näkökanta on erittäin tärkeä. Se, palveleeko rahoittajan näkemys elokuvan sisällöstä aina itse elokuvaa vai esimerkiksi pelkästään tavoiteltua kohdeyleisöä, onkin mutkikkaampi juttu. Rahoittajan sijaan myös toisen alan ammattilaisen näkemys voisi olla riittävä, mutta uskon kuitenkin itse, että olisi parempi turvautua henkilöihin, jotka eivät ole ohjaajan välittömässä ”sisäpiirissä”, ja joiden oma tyyli ehkä poikkeaa ainakin jonkun verran ohjaajan tyylistä. Ja mitä useammalla henkilöllä tekstin luetuttaa, varmasti sen parempi.

Sen lisäksi, että käsikirjoitus annetaan luettavaksi ulkopuolisille, ovat testikatselut leikkausvaiheessa tärkeä työväline ohjaajalle. Myös kohdeyleisöä valittaessa olisi hyvä miettiä, keneltä saisi rehellisimmän ja hedelmällisimmän palautteen. Omat tutut eivät välttämättä ole aina paras vaihtoehto, ja olisi hyvä miettiä myös testikatselun yleisöä verraten elokuvan mahdolliseen kohdeyleisöön.

Entä sitten kompromissit ja muuttuvat olosuhteet? Itse ehkä hieman yllätyin, että ailahtelevat kuvausolosuhteet otettiin jopa nautinnolla vastaan, kuten Lampela mainitsee. Ainakin yllättävät muutokset osattiin tarpeen mukaan kääntää positiivisiksi

riippumatta siitä, kuinka paljon hankaluuksia ne tosiasiansa olivat aiheuttaneet. Muutoksiin ja kompromisseihin on myös toki helpompi mukautua, kun jo lähtötilanteessa tiedetään, että niitä on pakostikin vastassa kyseisellä työskentelytavalla elokuvaa tehtäessä. Koettiin kuitenkin myös, että joskus yllättävän tilanteen mukanaan tuomat muutokset jopa tekivät kuvastusta kohtauksesta, ja sitä kautta myös elokuvasta kokonaisuutena, paremman. Vai tuntuiko lopputulos paremmalta ainoastaan siksi, että haluttiin nähdä asiat positiivisessa valossa?

Improvisaatio osoittautui tutkimuksessani melko hyväksi välineeksi myös omarahoitteisissa tuotannoissa, kunhan improvisaatiolla on selkeä maali ja se on tarpeeksi intensiivistä säilyttääkseen katsojan mielenkiinnon. Toisaalta työtunteja saatetaan hukata, jos improvisaatiosta innostutaan oikein kunnolla. Mutta ainakin näyttelijä ehtii improvisaation aikana päästä hahmoonsa syvemmin kiinni ja lopullinen tulos saattaa olla parempi tämän ansiosta, niin kuin itse uskon esimerkiksi *Goodbye July* -elokuvan Laurin hahmon osalta.

Uskon myös, että Mike Leigh'n metodin kaltaiset työskentelytavat palvelisivat hyvin omarahoitteista elokuvaa, vaikka yhtä pitkäkestoista työskentelyä saattaakin olla vaikea toteuttaa käytännössä. Olisi hyvä, jos metodi saisi lisää tunnettuutta ja ehkä näin myös useampi independent-elokuvantekijä innostuisi kokeilemaan metodologia omassa työskentelyssään.

Kuinka omarahoitteisia elokuvia sitten saisi suuremmille yleisöille? Jakelukanavien muuttuminen ja lisääntyminen vaikuttaa tulevaisuudessa varmasti suurena määrin myös omarahoitteisten elokuvien levitykseen. Se saattaa helpottaa levitystä, mutta kuten ohjaaja Lampela toteaa, olisi omarahoitteisten elokuvien markkinointi silti edelleen haasteellista, vaikka uusia levitysväyliä avautuisikin. Samalla syntyy ehkä lisää näyttelijä Joseph Gordon-Levittin lanseeraaman *HitRECORDsin* kaltaisia "tuotantoyhteisöjä", joissa ainakin periaatteessa kuka tahansa voi päästä toteuttamaan elokuvaideoitaan. Mutta syntykö laajan yhteisön yhteisistä taidonnäytteistä sitten kuitenkaan katselukelpoista viihdettä, saati taidetta?

Ohjaaja Kärnä mainitsee, ettei lähtisi luultavasti tekemään enää pitkää omarahoitteista elokuvaa, mutta miksei omaa elokuvaidea voisi toteuttaa myös lyhytelokuvan muodossa. Silloin omaa rahaa ei tarvitsisi sijoittaa "elokuvauhkapeliin" niin suuria määriä, eikä projekti sitoisi tekijöitään niin pitkäksi aikaa.

Vaikka haastatteleman elokuvantekijät ja heidän elokuvansa olivat keskenään melko erilaisia, huomasin tutkimusta tehdessäni, että heitä kaikkia tuntuu yhdistävän kyky (ja halukin?) heittäytyä, päästää irti kontrollista. Ja jos kerran päästää irti kontrollista, saattaa huomata, että asioita voi tehdä eri tavoin. Vapaus lisää luovuutta ja luovuus on taas taiteen tärkein rakennusaine, puhutaan sitten elokuvista, kuvataiteesta tai vaikkapa musiikista. Sen vuoksi olisi hienoa, että omarahoitteisuus ylipäättään elokuvanteossa säilyisi, ja sitä voisi kehittää niiden alueiden osalta, joilla vielä on heikkouksia.

Kuvio 12. Anna ja Jacques elokuvassa Goodbye July

Lähteet

Verkkojulkaisut/kirjallisuus:

Antila, Heli 2014. *Entisten virtolaisopiskelijoiden projekti saa ensi-iltansa: Anselmi kasvoi ruutupaperilta elokuvaksi*. Tamk Virrat [verkkojulkaisu].

<http://kasiskuva.blogspot.fi/2014/01/entisten-virtolaisopiskelijoiden.html>

Elokuvauutiset. Luettu 21.10.2015.

a. <http://www.elokuvauutiset.fi/site/sf-2011/muut-tilastot/4102-kotimaisten-elokuvien-katsojaluvut-2013>

b. <http://www.elokuvauutiset.fi/site/sf-2011/katsojatilastot-2014>

Elonet. Luettu 2.10.2015. <http://www.elonet.fi/fi/yhtio/1484233>

Finnkino. Luettu 6.10.2015. <http://www.finnkino.fi/Search/?query=anselmi>

Goodell, Gregory 1982. *Independent Feature Film Production: Revised Edition*. 1998. New York: St. Martin's Griffin

Gordon-Levitt, Joseph. HitRECORD-esittelyvideo. Luettu 2.11.2015.

<http://www.hitrecord.org/>

Hiltunen, Jarno 2014. *Arvostelu: Anselmi nuori rakastunut ihmissusi*. Kuhmolainen [verkkojulkaisu].

<http://www.kainuunsanomat.fi/blogi/arvostelu-anselmi-nuori-rakastunut-ihmissusi/>

IMDb.com

a. *Anselmi nuori ihmissusi*. Luettu 3.9.2015.

http://www.imdb.com/title/tt3127794/?ref=fn_al_tt_1

b. Kärnä, Jussi. Luettu 5.10.2015.

http://www.imdb.com/name/nm1433304/?ref=fn_al_nm_1

c. *Parittomat*. Luettu 29.9.2015.

http://www.imdb.com/name/nm0483850/?ref=tt_ov_dr

d. *Miesten välisiä keskusteluja*. Luettu 23.10.2015.

http://www.imdb.com/title/tt2192844/?ref=fn_al_tt_1

Johnston, Sheila 2008. *The Mike Leigh Method*. The Telegraph [verkkojulkaisu].

<http://www.telegraph.co.uk/culture/film/starsandstories/3672279/The-Mike-Leigh-method.html>

Lehtonen, Veli-Pekka 2014. *Suomalainen ihmissusi Pohjanmaalla*. Helsingin Sanomat, Nyt-liite [verkkojulkaisu]. <http://nyt.fi/a1390457288347>

Melakoski, Cai 2009. *Jussi Kärnän leikkaama tuntematon sotilas Teemalla la ja su*. Tamk [verkkojulkaisu].

<http://tamk-ttvo.blogspot.fi/2009/02/jussi-karnan-leikkaama-tuntematon.html>

Nordic International Film Festival. Luettu 7.11.2015.

<http://www.nordicfilmfest.org/>

Nurmio, Satu 2015. *Ylen Draaman päälliköksi ohjaaja Jarmo Lampela*. Yle [verkkajulkaisu].
http://yle.fi/uutiset/yle_draaman_paallikoksi_ohjaaja_jarmo_lampela/7791089

Oxford Dictionaries. Luettu 15.5.2014.
<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/improvise>

Paramount Pictures 2015. <http://www.paramount.com/inside-studio/studio/divisions>

Pekkanen, Matti. *Synopsis*. Bottomland Productions. Luettu 17.9.2015
<http://www.anselm-movie.com/synopsis/>

Riskala, Tuomas 2013. *Tarinallinen tyhjiö*. Iltalehti [verkkajulkaisu].
http://www.iltalehti.fi/leffat/2013010316514147_la.shtml

Sulopuisto, Olli 2014. *Vanhan koulukunnan verenimentää*. Helsingin Sanomat, Televisio-liite. 1.5.2014, 25.

Suomen elokuvasäätö. Luettu 27.8.2015.

a. [http://ses.fi/elokuvat/elokuva/?tx_browser_pi1\[showUid\]=317&cHash=b5cb5123833a3ffed3b33d1c81cbc2e8](http://ses.fi/elokuvat/elokuva/?tx_browser_pi1[showUid]=317&cHash=b5cb5123833a3ffed3b33d1c81cbc2e8)

b. [http://ses.fi/elokuvat/elokuva/?tx_browser_pi1\[showUid\]=304&cHash=0b67b60fafdb0111f4f4279112273733](http://ses.fi/elokuvat/elokuva/?tx_browser_pi1[showUid]=304&cHash=0b67b60fafdb0111f4f4279112273733)

Tallmer, Jerry 2005. *The Master of Improvisation*. The Villager [verkkajulkaisu].
http://thevillager.com/villager_136/themasterofimprovisation.html

Topelius, Taneli 2014. *Lue IS:n arvio elokuvasta Anselmi –nuori ihmissusi*. Iltasanomat [verkkajulkaisu].
<http://www.iltasanomat.fi/elokuvat/art-1288645687599.html>

Vartiainen, Tuukka 2013. *Kirjalilija istuu taas ravintolassa*. Kymen Sanomat [verkkajulkaisu]
<http://www.kymensanomat.fi/Kulttuuri---Elokuvat/2013/01/08/Kirjalilija%20istuu%20taas%20ravintolassa/2013314959487/54>

Vegetarian Films.

a. *Vegetarian Films*. Luettu 15.9.2015
<http://vegetarianfilms.fi/vegetarian-films/>

b. *Vegetarian Films*. Luettu 15.9.2015 *Miesten välisiä keskusteluja*.
<http://vegetarianfilms.fi/miesten-valisia-keskusteluja/>

Vine Richard 2008. *What Is Indie Cinema?* The Guardian [verkkajulkaisu].
<http://www.theguardian.com/film/filmblog/2008/nov/04/what-is-indie-cinema>

Virtanen, Leena 2013. *Elokuva-arvio: Miesten välisiä keskusteluja*. Helsingin Sanomat, Nyt-liite [verkkajulkaisu]. <http://nyt.fi/a1305633099814>

Haastattelut ja muut julkaisemattomat lähteet:

Kärnä, Jussi 2014 ja 2015. Sähköpostikeskustelu: 3.5.-9.5.2014 ja 8.10.-29.10.2015.

Kärnä, Jussi 2014. Ohjaaja/tuottaja/käsikirjoittaja/leikkaaja. *First Cut Entertainment*. Haastattelu: 6.2.2014

Lampela, Jarmo 2014. Ohjaaja/käsikirjoittaja. *Vegetarian films*. Haastattelu: 13.5.2014

Miten teen indie-elokuvan?

- elokuvien tekeminen ja tuottaminen perinteisten rahoitusrakenteiden ulkopuolella.

Keskustelutilaisuus: 11.12.2014. Tampere

Pekkanen, Matti 2014. Käsikirjoittaja/kuvaaja/ohjaaja/leikkaaja. *Bottomland Productions*. Haastattelu: 11.12.2014

Soukkala, Mikko 2014. Tuottaja. *Bottomland Productions*. Haastattelu: 11.12.2014

Kuvat

Kuva1) <http://rlhammauthor.com/2015/04/21/r-is-for-reservoir-dogs/>

Kuva2) Tanja Mäkelä

Kuva3) <http://www.finnkino.fi/Event/299459/>

Kuva4) Kuvakaappaus elokuvasta *Goodbye July*

Kuva5) <http://www.finnkino.fi/Event/299459/>

Kuva6) <http://viaplay.fi/vuokraamo/vuosi-elamasta-2010>

Kuva7) <http://dome.fi/elokuvat/arvostelut/anselmi-nuori-ihmissusi-on-kunnianhimoinen-yritys-mutta-elokuvana-kehno>

Kuva8) Kuvakaappaus elokuvasta *Goodbye July*

Kuva9)

Goodbye July -elokuvan juliste

<http://www.episodi.fi/elokuvat/miesten-valisia-keskusteluja/>;

<http://blacklionpictures.fi/press/anselmi-nuori-ihmissusi/>

Kuva10) <http://dome.fi/elokuvat/arvostelut/anselmi-nuori-ihmissusi-on-kunnianhimoinen-yritys-mutta-elokuvana-kehno>

Kuva11) <http://pop-verse.com/2014/01/10/hitrecord-online-creative-collaboration-with-joseph-gordon-levitt/>

Kuva12) Kuvakaappaus elokuvasta *Goodbye July*